

Ergo

Revera Commentarius ille qui dicitur
 τὰ μετὰ τὰ φυσικά ad docendum vel dis-
 cendum nihil habet compendii. Plutarch.
 in Alexand. Theologiam vero, quam Ari-
 stoteles in Metaphysica docet, impietatem
 omnium impietatum maxime detestabilem
 & execrabilem esse confirmo; flagitium-
 que inexpiabile statuo, in Christianis qui-
 busdam scholasticis, etiam (quod magis mi-
 rere) purioris Theologiae studiosis, confir-
 mare publicatis scriptis, Metaphysicam A-
 ristotelis Christianae religionis tanquam co-
 lumnā quandam esse. Petrus Ramus in
 praefat. ad Scholas Metaph. Hisce adjun-
 gimus illud Nicolai Beraldi Anno 1516.
 Qui sophisticis nugis, & frivolis argutiis
 dediti, non rebus ipsis, sed rerum umbris
 falsisque imaginibus inhaerent, longe fallun-
 tur, totaque (quod dicitur) errant via.
 Non enim studiosorum ingenia Exacuunt
 captiuncula istae, & tricae spinosae, (ut ple-
 risque persuasum est) sed mentis succam
 omnem exhauriunt, adeoque à pietatis stu-
 dio abduxere nonnullos.

F I N I S.

Ergo

Revera Commentarius ille qui dicitur
 τὰ μετὰ τὰ φυσικά ad docendum vel dis-
 cendum nihil habet compendii. Plutarch.
 in Alexand. Theologiam vero, quam Ari-
 stoteles in Metaphysica docet, impietatem
 omnium impietatum maxime detestabilem
 & execrabilem esse confirmo; flagitium-
 que inextinguibile statuo, in Christianis qui-
 busdam scholasticis, etiam (quod magis mi-
 rere) purioris Theologiae studiosis, confir-
 mare publicatis scriptis, Metaphysicam A-
 ristotelis Christianae religionis tanquam co-
 lumnā quandam esse. Petrus Ramus in
 praefat. ad Scholas Metaph. Hisce adjun-
 gimus illud Nicolai Beraldi Anno 1516.
 Qui sophisticis nugis, & frivolis argutiis
 dediti, non rebus ipsis, sed rerum umbris
 falsisque imaginibus inhaerent, longe fallun-
 tur, totaque (quod dicitur) errant via.
 Non enim studiosorum ingenia Exacuunt
 captiuncula istae, & tricae spinosae, (ut ple-
 risque persuasum est) sed mentis succam
 omnem exhauriunt, adeoque à pietatis stu-
 dio abduxere nonnullos.

F I N I S.

Guilielmi Amesii

Disputatio

THEOLOGICA,

De

Perfectione SS. Scripturæ, ex ejus
sententia ac placito, conscripta
olim ac defensa,

A

GUILIELMO BARLEO,

In qua

Ethicæ vulgaris imperfectio &
inutilitas deteguntur.

CANTABRIGIA,

Ex officina Rogeri Danielis, almæ
Academiæ Typographi.

1646.

cie
tu
in
suff
ex
mu
I
nen
et i
dire
perf
vel
ita
gra e
addi

Disputatio Theologica, De

Perfectione S.S. Scripturæ.

THESIS I.

Perfectio Sacræ Scripturæ est, ejus omnimoda sufficientia in tradenda tota voluntate divina, quâ spectat ad bene beatèque vivendum.

II. Quia autem hæc perfectio vel sufficientia prout absolutè sonat, tam *qualitatum*, quàm *quantitatum* est, sive tam *intensivam*, quàm *extensivam plenitudinem sufficientiæ* notat; nos impræsentiarum de *extensiva* aut *quantitativa perfectione* sumus acturi.

III. Possumus autem hanc perfectionem Sacræ Scripturæ concipere, tum *quæ est in se perfecta*, tum quâ talis est respectu *directionis* atq; *institutionis nostræ*. Est ea perfecta *in se*, 1. quia nihil addi vel potest vel debet, ac proinde est undequaq; perfecta, Psal. 9. vers. 8. *Doctrina Jebovæ integra est restituens animam*, Deut. 9. v. 2, *ne addite ad verbum illud quod ego præcipio*
A 2 vobis,

vobis, neq; detrahite de eo, Apoc. 22. v. 18, 19. Unâ testor cuius audienti verba prophetiæ hujus: si quis adjecerit ad hæc, &c. Prov. 30. 6. nè adjicito ad verba ejus, ut non corripiat te, & efficiaris mendax.

IV. Exinde etiam secundò perfectio ipsius Scripturæ patet, quòd non alium autorem quam ipsam sapientissimum Deum (à quo nihil nisi perfectum, aut saltem sufficiens ad illum finem cui destinatur, provenire potest) immediatè habeat. Hinc illud adeò tritum in prophetiis particulare, *eloquium Jehovæ*, quod æquè locum habet in aliis omnibus particulis Scripturæ, 2 Pet. 1. v. 20.

V. Huic veritati non adversatur, quod verbum Dei scriptis fuerit mandatum per amanuenses humanos. Utrebatur enim ipsis Deus tanquam instrumentis aut notariis publicis in revelanda propria voluntate, Jer. 1. 9 *Extendens Jehova manum suam ad os meum, dixit, Ecce indo verba mea ori tuo.* Fiebat tamen illud *gradatim*, sicut ipsius summæ sapientiæ maximè consentaneum fuit, cum suavi illa verborum attemperatione, quæ maximè conveniebat personæ & conditioni scribentis.

VI. Ulterius etiam tertio, Scripturæ perfectio elucet ex titulis perfectionem denotantibus,

notantibus, ut quod sit, Psal. 19 v. 9, 10. *Testimonium verax, mandatum rectum, ipsa veritas, &c.* Rom. 1. 2. *Scriptura sancta.* Deut. 32. 47. *Vita, sapientia, & prudentia ante oculos populorum,* 4. 6. 2. Pet. 1. v. 19. *Lucerna splendens in obscuro loco.* Prov. 30. 5. *Scutum recipientibus se ad ipsum, &c.*

VII. Haftenus fuit perfectio Scripturæ in se considerata, sequitur ejusdem perfectio, *respectu directionis atque institutionis nostræ.* Respectu nostri dicitur perfecta tum ob copiam ac sufficientiam omnium præceptorum in ea contentorum, quæ aliquā saltem ratione ad nostram in *hac vita, & singulis ejus actionibus* (quatenus Deum, nos ipsos, aut proximum spectant) directionem pertinere possunt; tum etiam respectu effectuum quæ in nobis per verbum Sp. Sanctus operatur. Prior illa perfectio *Regularis* possit nuncupari.

VIII. Siquidem est Scriptura *totalis* non *partialis Regula* seu *canon vivendi*, & est hoc de natura canonis ut nullam additionem aut deductionem admittat *quæ talis Mensura* (ut omnibus notū,) debet esse adæquatè proportionata rei mensurandæ.

IX. Hinc necessariò evincitur 1. (quoniam Scriptura pro subiecto vitam habet informandam, Psal. 1. 19. v. 9. Joan. 6. 68.

Joan. 5. 39.) eam undequaq; sufficientem esse ad eam cum omnibus actionibus perfectè dirigendam. Quod & insuper ex notis hiscæ Scripturæ locis plus quàm manifestum evadit. Prov. 6. 20, 21, 22, 23. & 2. Tim. 3. 16, 17. Psal. 119. v. 6. & 105. Psal. 19. v. 9. Deut. 6. 6, 7, 8, 9, &c. *Verba quæ ego præcipio tibi hodie, acutè ingeres filiis tuis, ac loqueris de eis cum sedes domituae, & cum ambulas per viam, cum cubas ac cum surgis &c.* Vid. significatur omnino, nullam actionem esse cujus directio non sit petenda ex verbo Dei.

X. Non desunt tamen multi, qui huic veritati temerario ausu sese opponant; ut sunt omnes illi qui huic verbo aliquid addere, vel detrahere student. Addere quidem conantur omnes illi, qui traditionibus *παροιμιασμοις* tuis, nullum in Scriptura fundamentum habentibus, eandem, aut similem planè autoritatem, cum Scriptura, tribuunt, quales quidem sunt & Judæorum Rabbini, & Pontificiorum Doctores.

XI Rabbini quidem, dum cabbalam (quam appellant) ejusdem esse autoritatis contendunt cum lege Mosaica, utpote quæ eundem (ut illi quidem fabulantur) autorem agnoscat: Horum errorem notasse suffecerit cum ulteriori refutatione non indigeat.

XII Hiscæ

XII. Hisce tamen (ut & hoc obiter moneamus) *suo modo* suffragari videntur omnes illi qui statuunt sine Rabbinorum commentariis non posse nos pervenire ad solidum Divini eloquii sensum. Fatemur quidem & nos eos ului esse posse ad majorem S. linguæ intelligentiam , *quod ad verborum proprietates & significationes attinet*; ad Scripturæ vero genuinum sensum eruendum tantum abest ut profint, ut etiam (immanè quantum!) officiant. Si modo verum sit (quod orientalium linguarum peritissimi pro me observarunt : Lege unum Joh. Rainold. in censura lib. Apocryph. lect. 149. citabit ille plures) illos manifestis fabulis contra mentem Scripturæ confictis scaterere. Non est igitur, quod facem ab illis accendamus, qui *persusi sunt spiritu soporis alti*, ut loquitur Propheta, Iesa. 29. 10. Rom. 11 8.

XIII. Unicum est quod aliqua cum specie objici videtur, nimirum, *Rabbinos magnam lucem nobis præbere ad explicationem caeremoniarum & rituum observatorum tempore legis in Ecclesia Mosaica*. Ad quod tamen facilis est responsio. Primò omnes istas caeremonias à Mose ipso adeò accuratè esse perscriptas ut ulterior earum explicatio non sit quærenda. Fuit il-

le fidelis in totâ domo Dei, nihil omnino in ceremoniali lege tradenda omisit, omnes ad *lebetes* (*quibus cinerem excipiebant*) ad *fuscinulas*, ad *forcipes usque* recensuit. Exod. 27. v 3. Si quid postea additum fuerit, Judaicæ tribuendum superstitioni: in mandatis habuerunt ne ab exemplari recederent. Secundò verissimum est (adstipulantibus Doctioribus (nullibi Rabbinos magis delirasse, quam in multiplicandis ceremoniis, quod etiam Evangelistæ sæpissimè notarunt. Math. 15. 2. Marc. 7. 2, 3, 4. Tertio, ipsi Rabbinii nihil de talibus rebus habuerunt, præter incertos rumores, quos à suis fabularum patribus acceperunt (qui potentosis quibusdam deliriis, & anilibus fabulis in totum sese dederunt.) vix enim exstant scripta ulla antiquorum Rabbiorum qui non fuerunt hostes Christi, & eo nomine maledicti, & expositi efficaciarum errorum ac mendaciorum.

XIV. Ex hisce etiam liquet secundò, quid de traditionibus Papisticis sit sentiendum, ac quantopere de via errent illi, dum statuunt in Scripturis non contineri totam doctrinam, sive de *fide*, sive de *moribus*, sed insuper requiri etiam *verbum Dei non scriptum*, quale quidem (quod sci-

am) jam non exstat, ex quo conclusiones de rebus in Ecclesia controversis deducendæ sint.

XV. Huic illorum perniciosissimo errori quod prætexant non inveniunt, nisi contra quædam Scripturæ testimonia (ut Joh. 16. 21, 25. 1. Cor. 11. 2. 2. Thel. 3. 6.) quibus quidem locis nihil continetur, quod vel minima specie pro ipsis facere possit, non agitur enim *illis in locis de traditionibus non scriptis* (quales Pontificii fingunt) sed vel de iis quæ postea scriptæ fuerunt, vel de iis quæ pro illa sola temporis ratione necessariæ fuerunt, vel denique de iis, quæ æque incertæ sunt Pontificiis ac nobis.

XVI. Quales vero pleræque traditiones Papistarum sint, nemini obscurum est, utut Apostolicarum traditionum nomine obtrudantur simplicioribus, quale quidam & olim tentarunt eorum parentes, teste Apost. 2. Thess 2. v. 2. *Ne citò à mente dimoveamini, neque per sermonem neque per Epistolam tanquam per nos scriptam.* Sin autem larva ipsis detrahatur, apparebit Apostolum genuinas illarum notas tradidisse, Col. 2. v. 20. ut apparet ex illorum præceptiunculis. Ne ESITARIS neque TETIGERIS. Quarum rerum non

fivit nos esse ignaros idem Apostolus, 1. Tim. 4. v. 1, 2, 3. &c. *disertè prædixit Spiritus fore, &c. Quid? ut posterioribus temporibus qui tam desciscant à fide attentis spiritibus deceptoribus, ac doctrinis demoniorum prohibentium contrahere matrimonium, jubentium abstinere à cibis, quos condidit Deus ad participationem cum gratiorum actione.*

XVII Cavendum tamen imprimis, ne dum traditiones non scriptas jure & ex præscripto Dei rejiciamus (Esaï. 29. 13. Matth. 15. 9. Gal. 1. v. 7, 8. Col. 2. v. 20. 1. Tim. 1. v. 9.) omnes qualescunque scripturarum interpretationes pro traditionibus habeamus. Illæ enim perfectioni sacrarum literarum nihil detrahunt, sed *modo* tantum differunt à verbo Dei. Sunt enim & continent verbum Dei quod attinet ad *sententiam*, seu *doctrinam* ipsam; non tamen quoad verba quæ adhibentur ex hominum deliberatione. Adde quod tantum absit ut perfectioni Scripturarum quippiam detrahant, ut eam saltem *quoad nos, per modum declarationis ac expositionis* perfectiorem reddant. Illud fit, quia ex ipsa Scriptura, ope *generalium artium Grammaticæ, Logicæ, & Rhetoricæ*, tales explicationes eliciuntur.

XVIII. Tertiò, ex hisce omnibus consequitur, neque istos Philosophos commodè posse excusari, qui sustinent (salva perfectione Scripturæ) defendere aliquam *dari scientiam de Deo*, aut *bonis moribus*, quæ ex S. Scriptura non sit petenda, aut secundum eam reformanda.

XIX. Horum illi nugas suas divendunt sub nomine *Theologia naturalis*, & *Metaphysicorum* titulo superbiunt. Hi morales Philosophi censentur. Egregiè scil. Rabbinii habent suum **קבלה** & Pontificii suas *traditiones*, Metaphysici suam *Theologiam*. Hisce quidem opinionibus refutandis facile possum supersedere: respondeant tamen Metaphysici,

XX. Primò, Utrum Theologia naturalis ex Scriptura non possit peti, quæ naturam nostram errantem dirigit? Secundò, An si *naturaliter* cognoscere, sit cognoscere *per effecta in sensus incurrentia*? utrum effecta Dei in *creatione, conservatione, & gubernatione mundi* nobis in Scripturis non sint revelata? nondum ita frontem perfriuerunt ut hoc negent, in cuius contemplatione sæpissimè versatur *Israelitarum psaltes*. ut Psal. 8. v. 9, 5. Psal. 147. v. 8, 9, 16, 17, 18. 107. 23, 24, 25. &c. Tertiò, An non argumentatio ab uno ad aliud concessa

cessa sit Theologiæ (artium ac disciplinarum perfectissimæ) ac cuilibet alii morali aut naturali disciplinæ?

XXI. Non procul ergo est ab impietate eorum sententia, qui non verentur asserere *hanc solam scientiam veram Dei cognitionem tradere, ejusque naturam (quantum quidem hominibus licet) explicare, & se mirari quo jure possit quis graviores Theologiæ controversias, hoc presidio destitutus, non tantum profiteri, sed vel serio attingere; doctrinam cœlitus de lapsam non minus innui primæ philosophiæ, quam vastam molem solido fundamento.*

XXII. Porro effecta Sp. Sancti (ut incepimus dicere I thess. 7.) quæ in nobis per verbum existunt, idem verbum quoad nos perfectum reddunt. Tenendum enim hoc unicum solummodo esse *ordinarium instrumentum* operationum Sp. Sancti, quas omnes concinnè complectitur Apostolus Rom. 1. cum ait Evangelium esse *τὸ ὄντως μὴ παρὰ τῷ πνεύματι εἰς σωτηρίαν*. Totū ergo nostræ salutis opus in applicatione *Mediationis Christi in fide, conversione, justificatione, &c.* unicæ Sp. Sancti operationi per verbum tribuendum est. Effecta autem Spiritūs Sancti quæ verbum ipsum magis proprie spectant, hæc sunt præcipua.

pua. I. Quod nos eatenus beatos ejus possessione efficiat in hac vita, quatenus ullius mortalis natura sit capax, Psal. 1. v. 1. *Beatus est vir ille cujus oblectatio est in lege Jehovæ.* Quæ beatitudo, 2. nobis realiter communicatur, 1. In Illuminatione oculorum per verbum Psal. 119. v. 130. *Auditus verborum tuorum illuminat oculos prudentiâ instruit simplices.* Confer cum vers. 98, 99. &c. 2. Pet. 1. 19. 2. Tim. 3. 15. &c. 2. In penetratione ad animas & conscientias nostras, quâ fit ut fervido ac flammanti desiderio feramur ad mandatorum Dei executionem, Psal. 119. v. 131. *Os meum distendo & anbelo, quia præceptorum tuorum cupidus sum.* Psal. 42. v. 2. *Sicut cervus clocitat aspirans ad alveos aquarum, sic anima mea clocitat aspirans ad te, Deus.* 3. In suppeditatione talium virium, quibus instructi confidenter possimus currere in stadio mandatorum Dei. Eph. 6. 15. *calceatis pedibus præparatione Evangelii.* 4. Renovatione omnium animi & corporis facultatum, summâ claritate ac luce, ita ut ablato (quasi) velo ad finem *Legis & Evangelii* respiciamus, nempe *Iesum Christum* ἀκρογωνίαιον ἀποστόλων καὶ θεογενητῶν. 5. Tandem perductione ad extremum spei nostræ communicationem videlicet gloriæ
osam

osam cum Patre, Filio, & Sp. Sancto, 1. Joh. I. v. 2, 3. *Quod vidimus & audivimus id annunciamus, ut communionem habeat nobiscum, & communio nostra est cum Patre & Filio ejus Iesu Christo.*

XXIII Hæc effecta Scripturæ cum per se sic satis sint manifesta, fidelium propriâ experientiâ, & internâ Sp. Sancti testificatione; tamen illustriora reddentur, si doctrina de Deo aut moribus in Scripturis tradita, in comparisonem duatur cum doctrina Philosophica, sive illa sit theoreticæ in Metaphysica, sive Practicæ in Ethica. Metaphysicam enim quod attinet, 1. Præterquam quod nihil de rebus divinis sui peculii habeat, illud quicquid est (quod certè minimum est) tantum eo tendit (testantibus eorum patronis) ut nos in speculationem rerum divinarum adducat: quam non esse separandum à praxi, & vera Theologia & sana ratio docet. 2. Metaphysica necesse habet nobis tradere Deum sine Patre, Deum sine Redemptore aut Sanctificatore. Quantum vel Turcica Theologia tradiderit. Quo respectu non adeo abiurdum erit dicere, Metaphysicam nobis tradere Deum sine Deo. Si quid tamen laudis Metaphysicæ sit tribuendum, illud erit, quod inanes quosdam portentosarum distincti-

stinctionum fumos invexerit, ad obscurandam simplicem veritatem.

XXIV. *Ethica Philosophia*. Primò, Civilitatem tantum quandam morum exteriorum in sua perfectione requirit; non penetrat ipsa cordis penetralia; quemadmodum *Ethica Christiana* in Scripturis tradita. 2. *Moralis Philosophia* non rapit hominem extra semetipsum; sed tantum invitat ad bona nostra recognoscenda, quibus inaniter confisi ad felicitatem contendamus; unde fit (ut observat Calv.) quod inani fiduciâ homo intumescat, & superbiâ infletur. *Theologia* nobis inspiciendam proponit *paupertatem, ignominiam, turpitudinem, imbecilitatem* nostram. 3. *Philosophia* illa nobis subsistendum esse docet in nuda virtutum actione, nulla habita ratione principii aut finis omnium actionum, *fidei* nempe, aut *gloriæ divine*. Unde factum est ut non nemo Theologorum dixerit, *virtutes Ethnicorum nihil esse, quam splendida peccata*.

XXV. Longè alias proprietates *præctici philosophi* suæ *morum doctrinæ* solent tribuere: quæ tamen in solidum *morum doctrine* in Scripturis traditæ conveniunt. Dicunt ex. gr. *Ethica finem esse legi naturæ & rationi rectæ congruenter vivere*.

formulas habent. 1. Fortitudinem. 2. Temperantiam. 3. Liberalitatem, magnificentiam. 4. Magnanimitatem. 5. Mansuetudinem, clementiam. 6. Affabilitatem. 7. Veracitatem. 8. Comitatem. 9. Verecundiam, nemefin. 10. Justitiam. Quarum 1, 3, 4. prout ab Aristotele describuntur, omnibus nequaquam conveniunt, non nisi bellicosus, divitibus, aut ambitiosus. 6, 7, 8, 9. ab ipso Arist. pro virtutibus propriè dictis vix videntur censerì. Has igitur virtutes omnes, & multò plures, si manifestissimis Scripturæ testimoniis non evicerò in Sacro codice exstare, digitum tollam. Cū igitur omnium prædictarum virtutum infinita exstent in Scripturis doctrinalia exempla (ex quibus ad imitationem nostram præcepta sint extruenda) nemo debet à grè ferre, quod in subjecta Scripturarum enumeratione exemplapræceptis intermiscantur.

XXVII. I De fortitudine ejusque extremis.] *Fortitudinis bellicæ (cujus naturam præcipue Aristoteles descripsit) tot sunt exempla in Scripturis, quot prælia ac bella à sancto populo fuerunt gesta. Eminent autem inter cetera exempla Gideonis, Baraci, Sampsonis, Davidis, & comitum ejus, quorum Catalogum vide 2, Sam. 23. v. 8. &c. De fortitudine & causis ejus secundum*

*dum objecti sui latitudinem, considerentur
sequentes loci. Heb. 11. 33, 34, 35, 36, 37,
&c. Gen. 14. 14, 15. Psal. 18. 32, 34, 35,
37. 38, 39, 40, 42. Psal. 60. 11, 12, 13.
1. Sam. 17. 45. Deut. 20. 3, 4, 8. Prov. 3.
22, 23, 24, 25. Isai. 51. 7. Psal. 22. 4. & 27.
1, 2, 3. & 18. 2 & 46. 1, 2, 3. Isai. 41. à
vers. 10, ad 16. Timiditas. Prov. 28. 1.
cap. 29. 25. & 10. 9, 4, 25. cap. 1. 27. Isa.
43. vers. 1, 2, 5, 6, 7. Psal. 48. 5. Psal. 112.
6, 7. Ex hac fortitudine effectum est quod
Theologia plures habuerit martyres, quam
Philosophia sectatores.*

2. De temperantia & extremis] *Tempe-
rantiam Aristotelici volunt esse mediocri-
tatem in appetendis & utendis voluptati-
bus quæ pertinent ad tactum aut gustum.
Quoniam igitur sic ipsi placet (etiamsi e-
jus objectum multo latius extendatur) nos
in congerendis Scripturæ locis illud præci-
pue spectabimus. Rom. 13. 13, 14. Prov.
23. 1, 2, 3. Luc. 21. 34. 1. Thes. 5. 7, 8. il-
lustratur autem hæc materia præcipue ab
oppositis vitiis, Ebrietate videlicet, Prov.
23. vers. 29, 30, 31, 32, 34, 35. cap. 20. 1.
& v. 21. 1. Pet. 4. 34. Ies. 5. v. 11, 12.
Hos. 8. 5. Illicitis & immodicis cupidita-
tibus in venere, Prov. 5. 18, 19, 20, 21, 22,
23. &c. & cap. 6. à vers. 24. ad finem usq;
De-*

Denique huc pertinent acerrimæ conciones Prophetarum in Luxuriam populi Israeli- tici.

De liberalitate & extremis.] *Libera- litas summa fuit imperata Legibus illis Mo- saicis quibus agitur de colligendis fructibus, &c. Sed porro etiam mandatur describitur, & illustratur his & similibus locis, Prov. 11. 24. 29. Plal. 105. 9. Eccles. 11. 1. 2, 6. Prov. 3. v. 3, 4, 27, 28, Jac. 2. 5, 16. 2. Cor. 8. per totum caput Rom. 12, 13. huc perti- net locus de Eleemosynis: Magnificentia cum modus tantum quidam Liberalitatis sit, qui spectat donorum copiam illis omnibus Scripturæ locis possit illustrari. quibus ad- monemur ad copiosam donorum largitionem: Verum cum Aristoteles hic præcipuam men- tionem faciat dedicationum Deorum, hero- umque & magnarum exstructionum, &c. Perpenduntur sumptus populi Judaici in exstruendo templo & similibus operibus, Exod. 35. per totum caput. 1. Chron. 23. 2. Hezæ 2. vers. 68, 69.*

3 De Magnanimitate.] *Nemini mirum videri debet quod in convehendis Scripturæ locis breviores hic simus. Quoniam Aristoteles sub titulo Magnanimi pharisaicum fa-ustum videtur introducere. Facit enim Ma- gnanimus aliorum μαγνητὴν καὶ κατὰ πρῶτον πικρὸν.*

πικρὸν. Cui illud unum suffecerit opposuisse, Prov. 16. v. 19. Melius est submissum esse cum mansuetis, quàm partiri spolia cum superbis, Magnanimitatis tamen (quæ consistere perhibetur in congruenti moderatione affectuum, in suscipiendis honoribus & eorum repulsam ferendo) non desunt exempla è Scripturis, Exempli gratiâ in Iosepho Gen. 41. 41, &c. Mose Hebr. 11. v. 24, 25, 26. Davide, Daniele, Nehemia, &c.

5. Mansuetudo.] *Ha versatur in iræ aliorumq; ex ira affectuum moderatione, ut liquet ex Prov. 14. 29. cap. 15. 18. cap. 16. 31. Eccl. 8. 8, 9. Prov. 19. 11. Zachar. 2. 2. Matth. 5. 44. Rom. 12. 18, 19. I. Pet. 3. v. 8, 9, &c.*

6. De affabilitate. 7. Veracitate, & Comitatu.] *Tres hæ virtutes præcipuè spectant conversationem civilem in colloquiis & congressibus, idcirco illas unâ conjungemus Affabilitatis proprium esse volunt, ut quoscunque compellemus cum significatione humanitatis; habitâ tamen ratione dignitatis personarum, officii, &c. aliòsq; cum facilitate ad colloquium admittamus; vocatur à nonnullis ἐὺ μεγανθυμία hæc virtus, ut & Comitatus; præcipuè apparet, in humanissimis fidelium sub veteri & novo testamento colloquiis, congressibus, salutationibus, &c.*
quare

quare non opus erit laboriosâ Scripturarum congerie. Præsertim cùm ex hominum naturali constitutione dependeant.

7. Veracitas cum extremis.] *Ea nobis expressè in parte affirmativa noni præcepti præcipitur, alijsq; insuper locis commendatur, describiturq; ut Prov. 3. 4. cap. 12. 17, 18. Zach 8. 16, 17. Eph. 4. 25. Prov. 12. 21, 22. Psal. 15. 2. illustratur maximè ab oppositis, ut falsitate, Prov. 11. v. 5. 9. 28. 23. cap. 15. 18. Adulat. Prov. 26. 22. cap. 18. 8. cap. 20. 19. cap. 27. 14. 28. 23. 29. 5. cap. 26. 24, 25, 26, ἀλαζονείας, Prov. 25. 14. cap. 12. 9. cap. 20. 6. cap. 25. 27. c. 27. 2.*

8. De affectibus virtuti affinibus Verecundia, & Nemesis.] *Verecundia est timere dedecus ex facto turpi, & rubore suffundi post dedecus aliquod admissum, Juvenum propria secundùm Aristotelem. Contra 1. Tim. 2. v. 9. Heb. 12. 8.*

9. Nemesis.] *Est justa indignatio ob honores aut commoda tributa indignis, negata dignis. Hic tenenda illa Regula est, Prov. 19. 22. Psal. 37. 1, 2. ipsa virtus Prov. 26. 1. Eccles. 10. v. 2, 3, 4. exempla, Salvatoris, Marc. 3. v. 4, 5. Moïsis Exod. 11. v. 8. Num. 16. 14, 15. Jonathanis, 1. Sam. 20. v. 33, 34. Davidis, Psal. 119. v. 136. 139. Pauli, Gal. 5. v. 12.*

10. *Justitia.*] *Justitia tam distributi-
va quàm commutativa elucet in constitui-
one pol'itiæ Israelitiæ. Continetur parte af-
firmativâ octavi præcepti. Vindicativa
apparet in severissimis Dei judiciis. De com-
mutativa & distrib. Prov. 11. 1. c. 16. 11.
c. 21. 3 c. 22. 28. c. 28 10, 11. c. 29. 4 c. 31.
8, 9. Rom. 13 7 8. Rom. 12. v. 10. Lev. 19.
36. aliisque locis infinitis.*

XXVIII. Sit igitur nube testium pro-
batum omnes practicas virtutes (dianoe-
ticas enim & semivirtutes de industria o-
misimus, utpote quæ non habent accura-
tam virtutis rationem) Aristotelis, in Scri-
pturis reperiri. Nemini (qui vel supremis
labris Ethicam Christianam degustarit)
obscurum esse poterit, innumera alia vir-
tutum nomina Aristotelicis esse Apocry-
pha.

FINIS.

Guil.

GUILLIELMI AMESII
THESES
LOGICÆ.

THESIS I.

In *Intellectus, scientia, sapientia & ars* non differunt re ipsa, sed solâ ratione, prout de disciplina aliqua prædicantur.

2. Ars primariò & maximè propriè est in rebus.

3. Ars constare debet ex præceptis scientificis.

4. Artium omnium prima & maximè universalis est Dialectica.

5. *Dialectica* dicitur universalis ars, non tantum quia objectum ejus est ubiq; sed etiam quia usum habet in rebus omnibus.

6. Proprium formale objectum Dialecticæ est *ratio*.

7. *Ens & non-ens* sunt objectum Dialecticæ materiale, quatenus nempe ratio est in Ente, & non-ente, *Ratio* est in ente suâ naturâ, in non-ente per fictionem.

8. Ratio illa quæ est proprium objectum

ctum Logicæ non est ratio humana, sed ratio rerum, id est, respectus & habitudines rerum, quas habent inter se.

10 Ratio tamen humana perficitur per Logicam, quia nihil percipit, nisi sub ratione Logica, atq; adeò quo melius rationem illam Logicam percipit, eò perfectius res ipsas percipiet.

11 *Finis Logicæ* adæquatus, neque est Syllogismus, neque Demonstratio, neque cognitio veritatis, sed *bene differere*.

12 *Bene differere* est rationes rerum rectè discernere, & inter se disponere.

13 Discernere rationes, est invenire, & easdem disponere, est dispositio. Dialecticæ igitur duæ sunt partes; *Inventio* & *Dispositio*.

24 Notiones omnes Logicæ non sunt notiones secundæ: quædam etiam sunt primæ, ut causa, effectum, subjectum, adjunctum & similia.

15 Istæ notiones Logicæ non magis sunt à mente vel in mente humana, quàm notiones Physicæ & Mathematicæ.

16 Notiones istæ rectius dicuntur *argumenta*, quam vel termini, vel conceptus, vel *ὑποκείμενα* vel aliud quidvis.

17 Argumenta, quæ talia, non percipiuntur à brutis.

18. Argu-

18 Argumentum propriè non est res, aut vox, sed ratio rerum & vorum.

19 In unaquaque re omnia ferè argumenta possunt reperiri.

20 Mutatâ affectione, mutatur argumentum; multiplicatâ affectione multiplicatur argumentum.

21 Argumentum non arguit actu, nisi in Dispositione.

22 Illud quod arguitur, quia arguitur non est argumentum, sed aliquid, vel thema.

23 Quicquid tamen arguitur, consequenter affectum est ad illud arguendum, à quo antea arguebatur.

24 *Causa* est omnium argumentorum prima.

25 De ratione causæ nullibi agendum est, præterquam in Logica.

26 Causa est principium & essendi & cognoscendi.

27 Causa inferendi potest appellari etiam aliud quodlibet argumentum.

28 Omnis causa naturâ prior est suo effecto, & etiam prior dignitate, quatenus nempe effectum ab ipsa dependet.

29 Essentia causæ consistit in vi, virtute, & facultate producendi effectum.

30 Mera igitur *occasio* non est causa.

B

31. Neq;

31 Neq; causa est, quicquid necessarium prærequiritur ad existentiam, quod vulgò dicitur *causa sine qua non*.

32 Quoniam vis causæ ingreditur in effectum, idcirco verè dicitur, *qualis causa tale causatum*, respectu scil. illius virtutis, quam accipit à causa.

33 Vis causæ est potentia activa, vel potestas.

34 Cum illa potentia adest, & non exeritur, tum causa tantum est potentia; & cum exeritur, causa est actu.

35 Causarum genera non sunt plura quàm quatuor: Efficiens, Materia, Forma, & Finis.

36 *Efficiens* & *materia* quia simul incipiunt operari, unum genus causæ constituunt.

37 *Forma* & *finis* quia non ante rem existunt, aut agunt, sed simul cum re, idcirco alterum genus constituunt.

38 *Efficiens* est prima causa, quia primum principium totius operationis confert; & ceteræ causæ pendent aliquo modo ab efficiente.

39 Efficiens causa non potest distribui in veras species Logicas.

40 Modi efficientis causæ sunt tantum adjuncta, non formæ essentielles.

41. Causa

41 *Causa exemplaris* refertur ad efficientem, tanquam adjuvans ad principalem.

42 *Causa* quæ dicitur *moralis*, agens scil. suadendo, pertinet ad efficientem causam adjuvantem.

43 *Finis* prout est in intentione, eodem pertinet.

44 Omnis *causa per accidens* reducitur ad causam aliquam *per se*.

45 *Causa per accidens* agit, & suâ vi agit, sed non principaliter suâ vi, quoad effectum determinatum.

46 Non solum *causa voluntaria*, sed etiam *naturalis* potest cogi, & potest agere fortunâ.

47 *Materia* non tantum patitur, sed etiam patiendo agit.

48 Itâ tamen agit, ut per se sit indifferens ad hoc aut illud agendum.

49 *Causalitas materiæ* consistit in constituendo rem imperfectè & inchoatè.

50 *Materia* respectu efficientis est *objectum*; respectu formæ est quasi *subiectum*.

51 Omnis creatura habet materiam ex qua constat.

52 *Forma* non propriè informat materiam, sed totum compositum, vel rem effectam.

53 Causalitas formæ consistit in constituendo rem perfectè; in certo gradu & specie entis eam constituendo.

54 Forma est essentialis cujusque rei differentia.

55 Positâ formâ, ponitur formatum.

56 Unius rei una tantum est forma.

57 *Materia & forma*, sunt causæ essentielles rei, id est, essentiam rei constituentes.

58 Præcipua pars essentiae est *forma*.

59 Actio convenit rei propter *formam*; passio propter *materiam*, vel ratione formæ & ratione materiae.

60 *Finis & bonum* convertuntur.

61 Propria causandi ratio in fine, est, quod perficit, absolvit, vel finit rem.

62 *Finis*, qui dicitur *cui*, est objectum illud, quod in effectione rei spectatur, cujus usus res destinatur.

63 Usus seu operatio solet appellari finis, sed propriè est effectum.

64 Finis est aptitudo rei ad usum, cui suâ naturâ inservit.

65 Nihil igitur existit, quin propriè loquendo habeat suum finem, primum & proximum.

66 *Effectum Materiatur, Formatum, & Finitum* non differunt reipsâ, sed solâ ratione.

67 *Fieri*

67 *Fieri* vel effectio propriè est à causa efficiente: *esse* vel entitas à singulis causis: essentia à materia & forma: *existentia* ab omnibus causis.

68 Omne effectum completum existit ex quatuor causis.

69 Existentia cujusque rei non distinguitur ab essentia nisi ut modus rei à re.

70 In omni operatione completa, est & motus & res motu facta.

71 Omnis *actio* est motus, & omne opus est res motu facta.

72 Distinctio igitur artium in *θεωρητικῆς* & *πολιτικῆς* non est accurata.

73 *Motus* generaliter sumptus pertinet ad Logicam, & nihil aliud est quàm primus effecti modus.

74 *Actio* provenit ab efficiente, tanquam à principio, quod agit, provenit à forma, ut à principio, quò.

75 Effecta virtutum & vitiorum sunt ab iis, tanquàm à principiis, quibus, non tanquam à principiis, quæ.

76 Omnis actio & passio propriè est totius compositi.

77 Idem motus est & actio & passio vario respectu.

78 *Subiectum* naturà sequitur effectum, ut substantia sequitur existentiam.

79 Non tantum substantia sed etiam accidens potest esse subiectum.

80 Non tantum accidens, sed etiam substantia potest esse adjunctum.

81 *Locus* est peculiaris modus subiecti.

82 *Objectum* est modus subiecti.

83 Omnes facultates, habitus, & actiones habent sua objecta, circa quæ versantur vel occupantur.

84 Distinctio inter objectum materiale & formale non pertinet ad doctrinam objecti, sed fluit ex doctrina illa, quæ traditur de materia & forma, & applicanda est ad ens & non-ens.

85 *Materia*, quæ dicitur *circa quam*, non est materialis causa, sed objectum; *materia in qua* est subiectum.

86 Plura sunt adjuncta quam subiecta.

87 Quidquid vel extrinsecus vel intrinsecus pertinet ad rem aliquam præter causas, & non est causa, est ejus *adjunctum*.

88 Quæ dici solent antecedentia, consequentia, & concomitantia, referri debent ad adjuncta.

89 *Signum* quamvis generali sensu æque latè pateat atque argumentum, tamen maximè propriè pertinet ad adjunctum.

90 Adjunctum non magis distribui potest in commune & proprium, quam subjectum, effectum, & causa.

91 *Tempus* est adjunctum.

92 Omnis unitas & identitas rerum inter se fluit ex affectione consentanea, vel ejusdem causæ, vel ejusdem effecti, vel ejusdem subjecti, vel ejusdem adjuncti.

93 Nullæ duæ sunt res, quæ non inter se & consentiant & dissentiant.

94 *Consensio* est prior dissensione.

95 *Dissentanea* sunt in dissensione æqualia.

96 *Diversa* generatim dicuntur, quæ non sunt eadem.

97 Speciatim diversa appellantur, quæ ita non sunt eadem, ut possint tamen aliquo modo esse eadem, id est, eidem attribui.

98 Diversa dissentiunt non tantum ratione ratiocinante, vel conceptu nostro, sed etiam, ut loquuntur, ratione ratiocinatâ, vel ratione suâ.

99 Dissensio hæc rationis, est quod duæ res non sint causæ ejusdem effecti, vel effecta ejusdem causæ, vel subjecta ejusdem adjuncti, vel adjuncta ejusdem subjecti.

100 Omnia diversa si considerentur in

natura sua abstracta sunt *opposita*, exempli gratiâ : *hic formosus non est facundus*, sunt diversa : *forma non est facundia*, sunt opposita.

101 *Opposita* differunt non solâ ratione logicâ, sed etiam suâ naturâ vel essentiâ.

102 *Opposita* igitur non possunt convenire in uno objecto vel essentia.

103 *Opposita* igitur non possunt convenire eidem, secundum idem, ad idem, & eodem tempore.

104 *Opposita* non sunt opposita nisi ratione ejusdem.

105 *Disparata* non semper eodem gradu inter se opponuntur, sed eodem genere oppositionis.

106 Omnia singularia seu individua sunt opposita disparata.

107 Individua igitur differunt essentialiter.

108 *Contraria* sunt tantum bina, non plura.

109 Omnia igitur contraria, qua contraria, sunt immediatè contraria, quia nullum tertium contrarium habent intercedens.

110 Illa quæ dici solent mediatè contraria sunt propriè *disparata*.

111 Illa etiam, quæ appellantur à quibusdam

busdam repugnantia, referri possunt ad disparata.

112 Contraria propriè sunt generalia, non singularia, exempli gratia, *hoc calidum, hoc frigidum*, non sunt propriè contraria, sed disparata participantia contrariorum naturam: sic, *hic pater, iste filius*, non sunt propriè relata, sed disparata cum relatione adjuncta.

113 *Affirmatio τὸ μὲν* non est axiomatis, sed est ratio alicujus rei positiva.

114 Affirmatio prior est negatione.

215 Non tantum accidentia, sed etiam substantiæ sunt inter se contrariæ atque adversæ.

116 Relata sunt contraria, quia referuntur ad idem subjectum attributionis.

117 Omnis relatio integra constat ex duabus quasi partibus: respectu unius, relatum est causa, correlatum est effectum: respectu alterius, relatum est effectum, correlatum est causa: respectu utriusque sive totius, sunt inter se mutuo & causæ & effecta.

118 Omnis relatio est mutua.

119 In contrariis negantibus non sunt duæ res, ut in affirmantibus, sed una & eadem res affirmatur & negatur.

120 *Negatio hæc* est ens rationis ha-

bens fundamentum in re.

121 Prout est ens rationis, habet vim & rationem argumenti.

122 Negatio hæc topica alia est à negatione axiomatica.

123 Simplex & mera negatio est negatio contradictionis.

124 *Contradicentia* sunt omnia; omnis contradictio complectitur sub se universa illa, quæ sunt, aut fingi possunt.

125 Negatio contradicens est quasi genus eorum omnium quæ sub affirmatione non continentur.

126 *Privatio* est negatio cum aliquâ aptitudine ad affirmationem.

127 *Habitus* qui opponitur privationi, est ens positivum, quod habetur vel haberi potest.

128 *Habitus* naturâ prior est privatione.

129 Nulla privatio est de essentia aliqujus rei positivæ.

130 *Privantia* acerrimè omnium inter se contrariantur.

131 *Comparata* naturâ sunt posteriora simplicibus.

132 Omnis enim comparatio instituitur cum respectu ad aliquod simplex argumentum.

133 Comparata semper distinguuntur ratione, sed non semper reipsâ.

134 Comparatio utrumque comparatum reddit æquè manifestum.

135 Omnis comparatio explicata redigi potest in contractam, & omnis contracta in explicatam.

136 In explicata comparatione *πέρτασις* continet argumentum, & *ἀπόδοσις* thema vel illud aliquid quod arguitur.

137 Omnis comparatio est vel in quantitate vel in qualitate.

138 Quantitas & qualitas Logica convenit omni enti & non enti.

139 *Paria* sunt æqua, eandem habent mensuram quoad gradum, vel essentiae, vel affectionis.

140 *Imparia* sunt quæ diversam habent mensuram.

141 Paritas vel imparitas rei vel rationis, vel probabilitatis non distinguuntur quoad rationem Logicæ comparationis.

142 A majore ad minus, si quantitas probabilitatis intelligatur, semper negativè concluditur.

143 A minore ad majus, si quantitas probabilitatis intelligatur, semper concluditur affirmatè.

144 *Similia*, & cætera etiam compara-

ta, quamvis sunt ficta, possunt arguere res veras.

145 Similitudo non tantum illustrat, sed etiam probat.

146 *Fabulae, apologi, parabole*, nihil aliud sunt, quam similitudinum propositi-ones.

147 In similitudine disjuncta sunt quatuor termini reipsa distincti; in similitudine continua sunt quatuor termini ratione tantum distincti.

148 Eadem arguendi affectio est in argumentis ortis, quæ fuit in primis, sed non eodem modo.

149 *Orta argumenta* periade sunt ad id quod arguunt, sicut prima unde oriuntur, quoad essentiam, non quoad modum.

150 In *conjugatis* & in *notatione* tota ratio nominum continetur.

151 In *conjugatis* non est propriè conjugatio rerum sed nominum.

152 *Conjugata* oriuntur semper ex argumentis consentaneis.

153 Primum illud, vel jūgum, quo inter se devincta sunt conjugata, est illud rationis, quod habent inter se commune.

154 *Conjugata* propriè sunt abstractum, concretum, & modus agendi.

155 *Abstractum* natura prius est concreto.

156 Abstractum est forma concreti.

157 Concretum formam continet cum subiecto ipsius, quod ab ipsa denominatur.

158 Abstracta sunt genera vel species abstractorum, & concreta concretorum.

159 Omnis abstractio est ultimata, id est, non potest resolvi in abstractius aliquid: idem est, ac si dicas, non datur abstractum abstracti.

160 Posito abstracto ponitur concretum; posito concreto ponitur abstractum; posito modo ponitur & abstractum & concretum; sed posito abstracto & concreto non statim ponitur modus.

161 Omne nomen non admittit notationem, sed illa nomina, & sola, quæ certo consilio fuerunt imposita.

162 Notatio arguit nomen, & nomen arguit notationem.

163 Omnis affectio orta, quæ est realis, pertinet vel ad *distributionem* vel ad *definitionem*.

164 Omnis distributio & omnis definitio debet esse reciproca.

165 *Distributio* oritur, partim ex consentaneis, partim ex dissensu.

166 Accuratissima distributio est dichotomia, quia ibi est summa consensio & summa dissensio.

167 Doctrina de toto & partibus non est separanda à doctrina de distributione.

168 Distributio passivè pertinet ad totum, activè ad partes.

169 Omne distributum est *totum*.

170 Omne *totum* est distributum vel actu vel potentiâ.

171 Omne totum est majus qualibet sua parte.

172 Totum & omnes partes simul sumptæ sunt reipsa idem, quamvis differant ratione.

173 Nullum totum est, quod unica parte constat.

174 Totum continet partes singulas, ut majus quid; omnes, ut æquale & idem.

175 Quicquid habet affectionem communem ad varia, prout ita consideratur, est totum.

176 Quæcunque inter se opponuntur sub affectione communi ad unam, prout ita considerantur, sunt *partes*.

177 *Integrum* accipit essentiam à membris.

178 Omne membrum confert partem materiæ, partem formæ, integro.

179 Integrum non prædicatur de membro.

180 Quicquid affirmatur de membro, affirmatur

affirmatur etiam de integro secundum partem.

181 Posito integro perfecto ponuntur omnes ejus partes.

182 Posito integro imperfecto ponuntur omnes partes principales.

183 Sublata parte principali, tollitur integrum.

184 Sublata parte qualibet, tollitur perfectio integri.

185 Pars quæ dicitur singularis, qualis, est potius *species* quam membrum.

186 *Genus* est totum.

187 Ipsa natura generis simpliciter considerata, sine universalitate, est pars.

188 *Genus* & universale idem sunt.

189 *Genus* existit extra intellectum.

190 *Genus* non existit extra suas *species*.

191 *Genus* nihil aliud est quam communis illa natura, quæ variis rebus inest.

192 Quicquid essenziale affirmatur & negatur de genere, affirmatur etiam & negatur de specie.

193 Sublato genere tollitur *species*.

194 Posito genere ponitur aliqua *species*.

195 Posita specie necessario ponitur *genus*.

196 Quicquid affirmatur & negatur de specie, etiam affirmatur & negatur de genere particulariter.

197 Individua sunt species specialissimæ.

198 Quod proximè prædicatur de individuo est genus.

199 Nulla species, quâ species, est prædicabilis sed tantum subjeçibilis.

200 Eadem res potest esse genus respectu inferiorum & species respectu superiorum.

201 Dantur legitimæ distributiones, quæ neque sunt integri in membra, neq; generis in species.

202 Omnis legitima distinctio est distributio.

203 Distinctionis partes referuntur ad argumenta dissentanea, sed tota distinctio ad distributionem.

204 Distributio subjeçti in adjuncta, & aliæ distributiones ejusdem generis, non sunt imperfectæ distributiones, sed in suo genere perfectæ.

205 Distinctio vocis ambiguæ pro varietate rerum quas significat, est distributio adjuncti in sua subjeçta.

206 Distinctio rei per varia nomina est distributio subjeçti in sua adjuncta.

207 Idem argumentum primum potest esse & totum & pars respectu ejusdem, si vario modo consideretur.

208 Quicquid perfectè definitur, est species.

209 *Definitio* ergò per distributionem investigatur, & ordine doctrinæ sequitur distributionem.

210 Per definitionem respondetur ad quæstionem, quid sit res.

211 Per definitionem etiam explicatur qualis sit res, quoad qualitatem essentialem.

212 quicquid essentialiter reperitur in definito, debet etiam in definitione contineri.

213 Materia & forma definiti explicantur in definitione per genus & differentiam.

214 Definitio & definitum sunt re ipsa unum, ratione tantum differunt.

215 Omnis definitio debet esse perspicua & brevis.

216 Genera generalissima & species specialissimæ non possunt perfectè definiri.

217 Quod non est compositum, non potest perfectè definiri.

218 Genus in definitione est membrum.

219 Accidentis definitio explicari solet

let per genus, subjectum, & causam efficientem, quoniam essentia ejus pendet ab istis.

220 Actio definitur per genus, objectum, causam & modum.

221 Relatum definitur per correlatum, addito genere, & fundamento, si sit.

222 Quæcunque argumenta in descriptione ponuntur, pertinere debent ad essentiam rei aliquo modo explicandam.

223 Omnis definitio & descriptio debet esse reciproca.

224 *Testimonium* respectu testis est effectum, respectu rei testificatæ simpliciter consideratum, est adjunctum; prout in se solo consideratur, non est argumentum sed axioma; prout adhibetur ad fidem alicui rei faciendam, est argumentum inartificiale.

225 Inartificialiter arguit quia vim arguendi neque habet à se, ut argumenta prima; neque in se, ut argumenta orta; sed per relationem quandam ad alia argumenta.

226 Testimonium separatum ab omnibus aliis artificialibus argumentis nihil valet.

227 Vis illa per quam testimonium valet, est autoritas testantis.

228 Autoritas testis pendet ex illa
scientia

scientia, quam habet de re testificanda,
& veracitate in sententia ferenda.

229 Divinum igitur testimonium est
firmissimum.

230 Humanum per se non multum va-
let, nisi in quæstionibus quibusdam de
facto.

231 Testimonium potest esse falsum,
ubi res testata est vera.

232 Assensus, qui præbetur testimonio,
proprie dicitur *fides*, prout distinguitur à
scientia.

233 Secunda pars Logicae maximè
proprie dicitur *Dispositio*.

234 Argumenta inventionis non ha-
bent usum nisi in Dispositione.

235 Omnis dispositionis fructus est
vel iudicium vel memoria.

236 In axioma iudicium fertur sine
discursu.

237 Axioma igitur proprie declarat,
non probat.

238 Axioma non est primò in verbis
neque proprie in mente, sed in rebus.

239 Non igitur tam rectè dicitur pro-
positio, enuntiatio, & similia, quam axi-
oma.

240 In omni axioma duo saltem sunt
argumenta, quæ sunt membra Axiomatis.

241 Forma axiomatis est vinculum seu copula, vel ipsa dispositio horum argumentorum.

242 Illud in axionate dicitur *thema*, quod ex proposito disponentis arguitur, quæ maxima ex parte est pars antecedens vel subjectum; partis enim consequentis, sive prædicati, est lucem alteri parti inferre, & non recipere ab aliâ.

243 Vinculum non est distinctum membrum axiomatis, sed est formalis ratio ipsius dispositionis.

244 Affirmatio, negatio, veritas, falsitas, sunt affectiones vel adjuncta axiomatis.

245 Affirmatio & negatio naturâ antecedit veritatem & falsitatem rei.

246 Affirmatio est prior negatione, ut habitus privatione.

247 Affirmatio est conjunctio argumentorum: negatio est disjunctio argumentorum.

248 Argumenta affirmantia possunt in axioma negari; & argumenta negantia possunt in axioma affirmari.

249 Affirmatio & negatio non possunt ex argumentorum naturâ, sed ex eorum dispositione vel vinculo.

250 Particulæ exclusivæ non efficiunt axio-

axioma negatum, sed negationem inferunt in aliquam partem axiomatis.

251 Interrogationes, quæstiones, & orationes omnes, vel imperantes vel optantes, sunt axiomata, & semper vel affirmantur vel negantur.

252 Argumentum potest affirmari & negari, ita ut maneat idem axioma.

253 Cum idem axioma affirmatur & negatur, est contradictio axiomatica.

254 In contradictione idem debet esse antecedens, idem consequens, servatis legibus oppositionis, eidem, secundum idem, ad idem, & eodem tempore.

255 Veritas & falsitas propriè conveniunt axiomatici, non argumentis.

256 Veritas est congruentia axiomati-
cæ dispositionis cum affectione rerum dispositarum quam habent inter se.

257 Axioma falsum est, cum in dispositione non servatur affectio, quam res habent inter se.

258 Veritas illa, quæ dicitur moralis, est congruentia verborum cum mente, & consistere potest cum axioma falso.

259 Contingentia & necessitas penent ex naturâ argumentorum, quæ disponuntur; non ex certitudine quæ oritur ex circumstantia aliqua temporis.

260 Axioma igitur contingens potest esse certissimæ veritatis, sed non propriè necessariæ.

261 Axiomatis contingentis nulla datur scientia propriè dicta, sed opinio.

262 Axioma necessarium est perpetuæ veritatis, cum impossibilitate falsitatis.

263 Quæ rarò contingunt, & quæ maximâ ex parte contingunt, æquè constituunt axioma, atque illa quæ sunt mediæ contingentia.

264 Axioma potest esse $\chi\tau\iota$ παρὸς, licet non sit universale.

265 Nullum axioma est primæ veritatis, quod non est $\chi\alpha\delta'$ ἐλε ἀρεσπν.

266 Inanes repetitiones & confusio non potest vitari, nisi leges istæ servantur in arte tradenda.

267 Omnis propriè dicta scientia fluit ab axioma necessario.

268 Unica distributio axiomatis in species qua est, vel est simplex vel compositum.

269 In axioma simplici unum disponitur cum uno.

270 Vinculum axiomatis simplicis est in verbo.

271 In verbo etiam continetur aliquando totum argumentum consequens.

272 Simplici axioma quodlibet argumentum

mentum potest disponi, exceptis plenīs comparationibus & distributionibus.

273 Universalitas & specialitas pertinent tantum ad axioma simplex, non ad compositum.

274 Nullum datur axioma re ipsa indefinitum, sed tantum verbis.

275 In axiome generali argumentum antecedens est genus.

276 Axioma potest esse generale sine signo generali, quale est *omne, nullum, &c.*

277 In axiome particulari antecedens argumentum est species determinata.

278 In axiome proprio antecedens argumentum est species specialissima determinata.

279 Axiomata collectiva (ut exempli causa, *omnes Apostoli fuerunt duodecim*) sunt propria.

280 Antecedens commune præcise & rationaliter acceptum, fit singulare, ut e. g. *animal est genus*, Hoc axioma non est generale, sed proprium.

281 In composito axiome sunt semper plura verba, vel expressa, vel intellecta

282 Datur axioma compositum sine conjunctione grammatica.

283 Dantur axiomata composita, quæ non possunt in duo vel plura simplicia re-

vi,

284

284 Sunt tres modi copulati axiomatis,
 1. ubi conjunctio copulativa antecedit,
 2. ubi sequitur, 3. ubi & antecedit & sequitur.

285 Axioma copulatum verum non est, nisi omnes partes sint veræ, sed falsum est, ex una parte falsa.

286 Contradicitur axiomati copulato per negationem unius partis magis directè quam per negationem omnium.

287 Contradictio in axioma composito semper dividit verum à falso.

288 Affirmatio & negatio omnium partium axiomatis compositi non semper dividit verum à falso.

289 *Cicero fuit neque rex, neque dictator*, est axioma copulatum non propriè negatum, sed affirmatum.

290 In omni axioma connexo consequens in antecedentis virtute constituitur.

291 Antecedens non semper est causa consequentis, sed consequentia.

292 Consequens antecedentis veritatem semper consequitur.

293 In axioma connexo utraque pars potest esse vera, ita ut totum axioma sit falsum, ut *si Socrates est Atheniensis, tum est Philosophus*.

294 Utraque pars potest esse falsa, ita ut
 axio-

axioma sit verum: ut *si Socrates est leo, est etiam quadrupes.*

295 Ex vero nil nisi verum sequitur.

296 Ex falso supposito sequitur sæpe verum, sed nunquã ex vero sequitur falsum.

297 Connexum axioma nihil absolutè ponit de antecedente vel consequente parte, sed infert consequentem partem ex antecedente supposita.

298 Omne axioma connexum, quod est absolutè verum, est etiam necessarium: necessitas hæc est *necessitas consequentiæ non consequentis.*

299 Necessitas hæc consistere potest cum contingentia & antecedentis, & consequentis, imò cum falsitate & impossibilitate.

300 Axiomata illa connexa quæ non sunt necessaria sed tantum probabilia, vel sunt falsa, vel simplicis tantum continent veritatem.

301 Relationes temporis & loci, si generaliter accipiantur, vim habent axiomatis connexi.

302 Propositiones exceptivæ aliquando continent unum axioma connexum, aliquando duo.

303 Contradicitur axiomati connexo propriè per negationem consequentiæ.

304 In discreto axioma non disponuntur argumenta consentanea.

305 In discreto axioma disponuntur opposita, sed non per conjunctionem, quæ propriè dicitur discretiva, sed per adversativam conjunctionem, ut *Socrates non est lapis, sed homo.*

306 In axioma discreto maximè propriè disponuntur adversa.

307 In axioma discreto una pars affirmatur, & altera pars vel expressè vel implicite negatur.

308 Ad veritatem discreti axiomatis requiritur, ut utraque pars sit vera.

309 Per discretum axioma contradicuntur & copulato axioma, & connexo.

310 In disjuncto axioma disponuntur propriè argumenta opposita.

311 In disjuncto vero & proprio axioma una pars debet esse vera, & unica.

312 Itaque semper falsum est vel inoptum axioma disjunctum, cum omnes partes non solum sunt falsæ, sed etiam veræ.

313 Disjunctum axioma potest esse necessarium ubi nulla pars est necessaria.

314 In eadem sententia commiscuntur aliquando varia axiomata.

315 Axioma distributum est par-

- im copulatum, partim disjunctum.
316 Syllogismus inservit axiomati.
317 In Syllogismo judicium non fertur, sed per Syllogismum in axioma.
318 Nullus est discursus aut consequentia determinata & necessaria, præterquam in Syllogismo.
319 Omnis Syllogismus legitimus est necessarius quoad formam.
320 Necessitas & contingentia non pertinent ad Syllogismi doctrinam, sed ad axiomata & argumenta.
321 Enthymema est Syllogismus, cui altera propositio deest.
322 Inductio est enthymema partes numerans ad constituendum totum.
323 Dilemma est Syllogismus duplicatus.
324 Sorites est Syllogismus ex gradatione multiplicatus.
325 Syllogismus peccans in forma non est Syllogismus.
326 Syllogismus non currit quatuor modis.
327 Ex omnibus negatis & omnibus particularibus nihil concluditur.
328 Nihil ponendum est in conclusione, quod non fuit in præmissis.
329 Non variae tantum voces, sed &

varii sensus ejusdem vocis varia constituunt argumenta.

330 Tertium argumentum non ingreditur conclusionem.

331 Syllogismus simplex confici potest ex axiomatis compositis.

332 In Syllogismo simplici tota pars consequens questionis disponitur in propositione, pars antecedens in assumptione.

333 Modi Syllogismi simplicis melius explicantur per quantitatem & qualitatem axiomatum, quam per illa vocabula *Barbara Celarent*, &c.

334 Omnis Syllogismus simplex, si sit legitimus, est in aliqua trium figurarum vel specierum.

335 Tot sunt figurae quot sunt dispositiones tertii argumenti, ad necessario concludendum.

336 Illa dispositionis forma est vera quae in qualibet materia suppositis praemissis necessario concludit.

337 Syllogismus contractus vel tertii figura dispositionem habet omnium simplicissimam, clarissimam & facillimam.

338 In ista figura tertium argumentum antecedit, tum in propositione, tum in assumptione: assumptio est affirmativa conclusio particularis.

339 Si particularis conclusio sit pluralis numeri, cum singularis tantum fuit in praemissis, tum syllogismus est falsus.

340 Expositorius qui dicitur Syllogismus, cujus tertium argumentum est res singularis, pertinet ad istam figuram.

341 In explicato Syllogismo, vel in prima & secunda figura, propositio nunquam debet esse particularis, conclusio est particularis aut propria, si ulla pars antecedens talis fuerit.

342 In primo explicato vel secunda figura, tertium argumentum est consequens pars propositionis & assumptionis: conclusio semper negatur cum altera parte antecedentis.

343 In secundo explicato vel prima figura tertium argumentum est antecedens pars propositionis, consequens assumptionis: assumptio hic semper affirmatur, vel formaliter, vel virtualiter.

344 Syllogismus compositus non potest semper revocari ad unum simplicem.

345 In Syllogismo composito propositio est semper axioma compositum & affirmatum.

346 Nullus Syllogismus compositus est discretus aut copulatus, sed tantum connexus aut disjunctus.

347 Axioma copulatum negatum vim habet axiomatis disjuncti ex parte, atque adeò ingreditur unum modum syllogismi disjuncti.

348 Contradictio in Syllogismo composito semper debet dividere verum à falso

349 In connexo Syllogismo nunquam assumitur consequens, aut tollitur antecedens in assumptione, sed vel assumitur antecedens, vel tollitur consequens: in conclusione nunquam concluditur antecedens, vel tollitur consequens.

350 In disjuncto Syllogismo assumitur vel tollitur alterutra pars disjunctionis.

351 In disjuncto Syllogismo varii sæpè termini unum constituunt argumentum.

352 Methodus est ars memoriæ.

353 Methodus est propriè axiomatum, non argumentorum aut Syllogismorum; quia tamen axiomatum natura pendet ab argumentis, idcirco Methodus ab ipsis pendet.

354 Methodus non magis est discursus quam axioma, sed Syllogismi discursus inservit utrique.

355 Homogeneitas, quæ requiritur in methodo, non est partium axiomatis, quam lex *est autem* imperat, sed integrorum axiomatum, quæ ad eundem finem & disciplinam debent spectare.

356 Ordo axiomaticum sequitur ordinem rerum quem habent in natura sua.

357 In Methodo *α' θεωρητική*, non observatur ordo dignitatis, neque ordo existentiae realis, sed ordo essentiae & claritatis.

358 Quod clarius est & universalius illud debet praecedere.

359 Generalia generaliter & semel debent doceri.

360 Integrum definitur ante membrum, partim quia communius est, partim quia finis rationem habet, quò omnia membra referuntur.

361 Methodus accurata est unica.

362 Resolutio & compositio sunt quasi partes hujus methodi.

363 Methodus prout accommodatur ad homines vel movendos, vel fallendos, vel delectandos, nullam certam habet regulam.

364 In oratione & similibus exercitiis duae partes sunt necessariae, propositio causae & ejusdem confirmatio, ceterae omnes sunt arbitrariae, prout auditorum dispositio, & dicentis prudentia sese habeant.

F I N I S